

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
BABEȘ-BOLYAI TUDOMÁNYEGYETEM
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITÄT
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITY
TRADITIO ET EXCELLENTIA

Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor

TEZA DE ABILITARE

Rezumat

Rolul investițiilor directe în dezvoltarea economică

Daniel Ștefan

Cluj-Napoca, 2024

Această teză de abilitare reunește rezultatele obținute în activitatea mea de cercetare, după obținerea titlului de doctor în finanțe în anul 2009. Teza de abilitare prezintă rezultatele cercetărilor efectuate de subsemnatul în domeniul finanțelor, cu accent pe **Rolul investițiilor directe în dezvoltarea economică.**

Activitatea de cercetare desfășurată ulterior finalizării studiilor doctorale a constituit un demers firesc în dezvoltarea rezultatelor obținute, în cadrul pregătirii doctorale finalizate cu teza de doctorat *Decizia de investiții în mediul concurențial*. Având ca punct de plecare cercetarea doctorală, activitatea de cercetare s-a reflectat și în transferul rezultatelor cercetării în activitatea didactică, ca titular al disciplinelor Eficiența și finanțarea investițiilor, Management financiar sau Finanțe corporative.

Păstrarea liniei de cercetare și dezvoltarea unei cariere didactice, în domeniul finanțe, cu un accent specific pe componenta de investiții directe a condus la consolidarea și obținerea de rezultate de cercetare, în elemente specifice ale domeniului cum ar fi: analiza și evaluarea riscului în problematica deciziilor aferente investițiilor directe, problematica investițiilor străine directe, problematica utilizării metodelor de decizie, inclusiv abordarea problematicii deciziilor complexe care implică atât elemente financiare, cât și parametri non-financiari. Rezultatele obținute în aceste direcții de cercetare au urmărit atât o abordare specifică domeniului finanțelor cât și o abordare trans-disciplinară care integrează elemente din domenii specifice, adiacente, pentru a susține o integrare a deciziei financiare, în sistemul decizional al oricărei entități de drept public sau privat.

Capitolul 1 intitulat **Rolul investițiilor în dezvoltarea economică** prezintă o argumentare, bazată pe analiza literaturii de specialitate, privind modul în care investițiile condiționează dezvoltarea economică, cu accent pe rolul investițiilor directe creșterea nivelului avuției agregate reale în economie.

Importanța investițiilor directe, în dezvoltarea economică, este susținută de atenția extensivă acordată de literatura de specialitate tematicii investițiilor directe, cât și de importanța acordată de state, politicilor publice de susținere a investițiilor directe. Principalele subiecte tratate vizează pe de-o parte problematica investițiilor străine directe, iar pe de altă parte problematica

deciziei de investiții, atât din perspectiva finanțelor corporative cât și din perspectiva investițiilor publice.

În acest sens, o prima direcție de cercetare a fost reprezentată de demersul construit în ultimii ani, concentrat pe analiza relației existente între elemente specifice fluxurilor financiare internaționale, ISD sau remitențe, componente interdisciplinare, care vizează componente de echilibru economic, integrare economică, capital uman, politici publice, educație sau impact direct asupra diverselor domenii de activitate, ceea ce a justificat abordarea trans și interdisciplinară a subiectelor legate de fluxurile financiare internaționale și impactul social dorit și creat la nivel micro și macroeconomic.

A doua direcție de cercetare este fundamentată pe noile provocări societale complexe, de la sărăcie și inegalitate, la conservarea moștenirii culturale sau la degradarea mediului, în care alocarea eficientă a resurselor, prin decizii strategice de investiții, devine primordială. În acest context, am reușit să demonstrăm că explorarea utilizării unor metode robuste de luare a deciziilor de investiții, în domeniul proiectelor sociale, este importantă nu numai din punct de vedere al perspectivei eficienței financiare, ci și din perspectiva evidențierii potențialului lor transformator, în generarea de schimbări pozitive aliniată cu nevoile specifice ale societății actuale.

Capitolul 2 cuprinde cele mai importante realizări științifice ulterioare finalizării studiilor doctorale. Păstrarea liniei de cercetare și dezvoltarea unei cariere didactice, în domeniul finanțe cu un accent distinct pe componenta de investiții directe a condus la consolidarea și obținerea de rezultate de cercetare, în elemente specifice ale domeniului cum ar fi: analiza și evaluarea riscului în problematica deciziilor aferente investițiilor directe, problematica investițiilor străine directe, problematica utilizării metodelor de decizie, inclusiv abordarea problematicii deciziilor complexe care implică atât elemente financiare cât și parametrii non-financiari. Rezultatele obținute în aceste direcții de cercetare, au urmărit atât o abordare specifică domeniului finanțelor cât și o abordare trans-disciplinară care integrează elemente din domenii specifice, adiacente, pentru a susține o integrare a deciziei financiare, în sistemul decizional al oricărei entități de drept public sau privat.

Paragraful 2.1. Contribuții în arealul cercetării științifice, profesionale și academice, pe direcții tematice disciplinare și interdisciplinare prezintă un sumar al activității de cercetare,

profesională și academică ulterioară finalizării tezei de doctorat, în domeniul finanțe, cu titlul *Decizia de investiții în mediul concurențial* și obținerea titlului de doctor în anul 2009

Paragraful 2.2. prezintă realizările semnificative obținute în arealul metodelor de fundamentare a deciziilor de investiții. Cele două lucrări incluse în teza de abilitare *Impactul incertitudinii în evaluarea opțiunilor reale, în condițiile informaționale de pe piețele emergente*, Editura Expert, 2013, ISBN 978-973-618-350-8 și *Trademark potential increase and entrepreneurship rural development: A case study of Southern Transylvania, România* (2021), PLoS ONE 16(1): e0245044. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0245044>, eISSN: 1932-6203, WOS:000609991600005.

Cele două lucrări oferă dezvoltări ale unor metode specifice fundamentării deciziilor de investiții directe în contexte diferite. Prima lucrare apelează la teoria opțiunilor reale pentru a aborda contextul fundamentării deciziilor de investiții, în condiții de risc și incertitudine, cu aplicabilitate în arealul exploatării resurselor naturale. Cea de-a doua lucrare oferă o soluție specifică deciziei de investiții în cazul proiectelor de investiții publice cu impact socio-economic. Rezultatele obținute în acest caz, au aplicabilitate specifică, dar nelimitativă, în utilizarea unui algoritm clasic pentru fundamentarea unui model de luare a deciziilor, pentru fundamentarea deciziei de valorificare a unor obiective de patrimoniu local. Acest studiu urmărește: a) identificarea unui model de algoritm decizional aplicat la nivel local, pentru sprijinirea dezvoltării rurale, prin investiții în valorificarea patrimoniului cultural (mai puțin cunoscut pe piața internațională a consumului cultural sau pentru bunurile de patrimoniu cultural nou descoperite), pe baza metodei AHP îmbunătățită; b) să identifice cea mai valoroasă alternativă, dintr-un set de alternative investiționale strategice de dezvoltare rurală, existente la nivel regional. Folosind o abordare colaborativă, studiul evaluează potențialul dezvoltării rurale, pornind de la un set de criterii considerate a fi importante de către actorii locali. Mai multe cercetări recente au identificat potențialul AHP în procesul de luare a deciziilor în diferite industrii (Gunduz Murat & Khaled Omar Mohammad. 2020, Gunduz Murat & Alfar Mohammed. 2019) sau niveluri de decizie (Aghdaie M.H. & Alimardani M. 2015.). Prin implicarea părților interesate la nivel local, metoda AHP permite o abordare de parteneriat, iar pe baza rezultatelor obținute, poate consolida deciziile de investiții, în afaceri inovatoare, ca parte a agendei de investiții strategice locale a zonelor rurale.

Paragraful 2.3. ISD, remitențe și creșterea economică oferă, pornind de la cele trei lucrări incluse în teza de abilitare, o perspectivă inovativă, dată de contextul țărilor din zona central și est-europeană, asupra relației dintre două fluxuri financiare, cu impact semnificativ asupra creșterii economice: ISD și remitențe.

O prima lucrare inclusă în teza de abilitare, *The Impact of Foreign Direct Investments and Remittances on Economic Growth: A Case Study în Central and Eastern Europe*, SUSTAINABILITY, Volume: 10 , Issue: 1, Article Number: 238 Published: JAN 2018, investighează impactul investițiilor străine directe (ISD) și al remitențelor asupra creșterii economice, utilizând date panel a șapte țări din Europa Centrală și de Est, cu un Produs Intern Brut (PIB) pe cap de locuitor sub 25.000 USD. Literatura de specialitate a subliniat relațiile dintre ISD și remitențe și creșterea economică, iar scopul nostru a fost să identificăm dacă există relații semnificative între ISD, remitențe și creșterea economică, în cele șapte țări analizate. În cadrul studiului am constatat un impact pozitiv atât al ISD, cât și al remitențelor asupra PIB-ului, dar influența ISD este mai mare în toate statele analizate, acceptându-se asumarea principiului *ceteris paribus* în limitarea cercetării cauzate de alți posibili determinanți.

În procesul dezvoltării economice, formarea capitalului este crucială, indiferent de originea acestuia. În vederea găsirii unei soluții la această problemă, statele în curs de dezvoltare se bazează pe capitalul străin, construind strategii de atragere a ISD, pentru a sprijini dezvoltarea. Se consideră că capitalul străin facilitează reducerea constrângerilor de economisire, prin creșterea disponibilității de economisire și reducerea constrângerilor comerciale, prin extinderea capacității de import a țării beneficiare. În acest fel, fluxul de capital străin influențează economiile și investițiile naționale și promovează creșterea economică. Dovezile empirice, disponibile, cu privire la impactul fluxului de capital străin asupra economiilor interne și asupra dezvoltării economice sunt împărțite în două categorii. În timp ce o serie de studii au arătat că fluxurile de capital străin conduc la o acumulare de economii, alții au observat că primele înlocuiesc economiile și generează o creștere a consumului, stimulând în mod diferit creșterea economică. Mai mult decât atât, unii autori au identificat canalele, prin care creșterea fluxurilor de capital străin duce la scăderea economiilor (Griffin, 1970). Împreună cu ISD, economiile în curs de dezvoltare beneficiază, din ce în ce mai mult, de un alt flux substanțial de resurse financiare -

remitențele imigranților, care au venit, preponderent, din economiile dezvoltate, către cele în curs de dezvoltare. Deoarece remitențele imigranților reprezintă un flux substanțial de resurse financiare, analizarea rolului acestui flux financiar, în dezvoltarea economică, este o problemă importantă atât pentru cercetători, cât și pentru factorii de decizie. Cu toate acestea, dacă remitențele sunt într-adevăr fluxuri de capital investițional este încă o problemă dezbătută și, din această cauză, merită o examinare atentă, din cauza implicațiilor sale substanțiale pentru factorii de decizie politică. În studiu ne-am concentrat asupra unui grup de țări din Europa Centrală și de Est, care în mod tradițional reprezentau o zonă de emigrare înainte de aderarea lor la UE, iar acest lucru a devenit mai consistent după aderarea la UE. Din datele panelului inițial ale UE28, am ales un panel de date al UE7, cu șapte țări din Europa Centrală și de Est: România, Bulgaria, Croația, Cehia, Ungaria, Slovacia și Slovenia, conform metodologiei de analiză a clusterelor ierarhice și geografice. În studiul nostru, ne-am concentrat pe investițiile străine directe și pe remitențele; printre cele mai importante resurse financiare externe, începând cu anul 1980. Pentru țările selectate, întrebarea la care ne-am propus să răspundem este dacă remitențele au același comportament ca și alte fluxuri de capital, în special ISD. S-a testat, în mod special, ipoteza că remitențele ar avea o corelație pozitivă cu creșterea producției și dacă sunt asimilate altor fluxuri de capital, cum ar fi ISD.

Rezultate obținute ne-au permis să concluzionăm că impactul investițiilor străine directe asupra creșterii PIB este mai accentuat în cazul ISD, decât în cazul remitențelor, atât în cazul utilizării unui model unifactorial, cât și în cazul utilizării modelului multifactorial. Deși există studii care analizează influența remitențelor și a investițiilor străine directe, ca factori determinanți ai creșterii economice, acestea nu acoperă statele analizate în cadrul studiului realizat.

Analiza noastră empirică a indicat faptul că remitențele, împreună cu ISD, joacă totuși, în cazul statelor analizate, un rol important în creșterea economică. Pe baza rezultatului, am considerat că factorii de decizie politică ar trebui să încerce, în mod activ, să încurajeze remitențele și sprijinul ca această categorie de fluxuri externe să fie investite, pentru a crea un beneficiu economic semnificativ. Politici similare cu cele create pentru ISD ar putea genera un impact pozitiv mai mare al remitențelor la nivel economic.

A doua lucrare inclusă în acest paragraf al tezei de abilitate, Macroeconomic determinants of remittances: evidence from România, Bunduchi, Elena; Vasile, Valentina; Comes, Calin-Adrian; Stefan, Daniel al. APPLIED ECONOMICS Volume: 5 Issue: 3 Pages: 3876-3889 Published: JUL 27 2019, pornește de la concluzia studiului anterior potrivit căruia, alături de ISD, remitențele îl pot avea asupra creșterii economice, prin utilizarea acestei categorii de fluxuri financiare în investiții. Pornind de la aceste rezultate, obiectivul general al acestui studiu a fost acela de a investiga principalii factori care condiționează volumul remitențelor, cu aplicabilitate directă la nivelul României.

Inițial, s-au luat în considerare următorii factori determinanți ai decizie de a migra și de a remitere:

- diferențialul de salariu mediu dintre țara de destinație și România;
- sistemul fiscal și presiunea fiscală;
- participarea la piața muncii – rata șomajului pe categorii, respectiv nativi și migranți;
- nivelul de educație, care diferențiază accesul pentru profesii decente, ca suport pentru venituri, care să permită remiterea;
- aportul geografic, ca restricție pentru destinația aleasă pentru migrația economică.

Rezultate obținute ne-au permis să concluzionăm următoarele:

Chiar dacă salariul obținut, în statele de destinație, este mai atractiv, în comparație cu România, o povară fiscală ridicată asupra salariilor îi va determina pe migranți să reducă intrările de remitențe, ca urmare a reducerii venitului net disponibil. Chiar dacă diferența salarială este mai mică în comparație cu alte state, Italia și Spania au o povară fiscală relativ mai mică asupra salariilor.

Astfel, interacțiunea dintre diferența salarială medie și rata de impozitare a acesteia determină apariția unui prag psihologic de admisibilitate a sarcinii fiscale, comparativ cu diferența salarială, din acest moment mobilitatea motivației remitențelor se transformă în migrație circulară și/sau migrație retur. În același timp, observăm o reducere a importanței criteriului etnic, cu tot mai mult accent pe migrația motivată social, legătura cu familia extinsă, deschiderea către familii mixte nativ-migrant, rețele, comunități compacte sau relativ eterogene de migranți din România.

Criteriul distanței își pierde importanța, motiv pentru care migrații nu mai aleg țările din vecinătatea geografică. Deși la o distanță considerabilă de România, SUA și Canada sunt destinații preferate de migrație pentru români, iar fluxuri semnificative de remitențe provin din aceste țări. Diferența salarială ridicată, perspectivele profesionale mai bune și condițiile atractive de integrare pentru migrații (atragera migraților înalt calificați în Canada) au promovat o reducere a importanței criteriului distanței pentru migrații români. În același timp, cercetarea ar trebui să ia în considerare noile forme de ocupare a forței de muncă induse de economia digitală și oportunitățile de muncă la distanță, care pot avea același efect, în reducerea mobilității geografice. Rezultatele susțin, în final, concluzia că diferența salarială rămâne o cauză principală a mobilității forței de muncă, dar putem prevedea noi evoluții, în profilul lucrătorilor migrații, cum ar fi:

- o segmentare puternică a pieței migraților în funcție de nivelul de calificare;
- o asimetrie puternică a capacității de inserție profesională, atât pe verticală (supracalificare), cât și pe orizontală (alte domenii compatibile cu profilul de calificare);
- rețelele de migrație sunt importante pentru cei cu venituri mici;
- persistența discriminării privind accesul la carieră, cu limitarea progresului în carieră;
- există o tendință de creștere a nivelului mediu de calificare a noilor migrații și de scădere a vârstei medii de migrație.

Deși migrația românilor poate aduce beneficii țării de origine, pe termen scurt (creșterea veniturilor migraților și ale familiilor acestora și reducerea sărăciei, a șomajului și a cheltuielilor bugetare legate de asigurările sociale, dezvoltarea antreprenoriatului în cazurile în care remitențele sunt direcționate către investiții), pe termen lung, acest lucru generează un deficit cronic net și lipsa forței de muncă calificate Vasile (2014), dinamica redusă a productivității reflectată în rata de creștere mai scăzută a PIB-ului, pierderile nete ale investițiilor publice în educația migraților, care nu pot fi compensate prin beneficiile fluxurilor de remitențe. Astfel, considerăm că este

important ca autoritățile române să ia măsuri, în vederea gestionării fluxurilor de migranți și a creșterii atractivității prin oportunități noi/mai bune de rămânere/revenire în țară, printre altele:

- crearea de locuri de muncă comparabile cu cele din țările de destinație în ceea ce privește remunerarea și condițiile de muncă;
- reducerea discrepanțelor în sistemul de remunerare, stimularea performanței și eficienței și realizarea unei atenuări a motivației migrării personalului calificat;
- stimularea procesului investițional și atragerea ISD, în vederea creării de noi locuri de muncă vacante, cu salarii în funcție de nivelurile de performanță, comparabile cu cele existente din țările de destinație.

Limitarea cercetării constă în analiza unei perioade scurte de timp, ca rezultat al disponibilității datelor privind matricele bilaterale de remitențe.

Pentru atingerea scopului nostru, sunt utilizate diferite metode de cercetare: documentarea literaturii de cercetare disponibile și încheierea unei sinteze critice a opiniilor cercetătorilor din domeniu, analiza statistică și economică descriptivă a bazei de date disponibile, analiza econometrică prin aplicarea metodei celor mai mici pătrate, cu introducerea efectelor fixe și aleatorii, cu efectuarea testelor pentru eliminarea posibilităților de autocorelare Breusch (1978); testul Godfrey (1978), pentru verificarea staționarității datelor Testul Dickey și Fuller (1979), pentru testarea endogenității cu Durbin (1954); Wu (1973); Hausman (1978); Nakamura și Nakamura (1981).

Rezultatele așteptate în urma realizării cercetării s-au concretizat în identificarea factorilor determinanți ai fluxurilor de intrări de remitențe în România și influența exercitată de către aceștia, cu evidențierea limitelor, concretizate în impactul factorilor sociali, care nu au fost luați în considerare.

Din perspectiva elementelor de noutate, menționăm introducerea unor variabile independente noi (interacțiunea dintre diferențialul de salariu mediu și cota de impozitare a acestuia și interacțiunea dintre rata șomajului migranților și nivelul lor de educație), care permit

analiza determinantilor remitențelor, dintr-o nouă perspectivă, observând nivelul maxim de admisibilitate a cotei de impozitare, la un anumit nivel al salariilor, care ar putea să genereze remitențe și influența exercitată de nivelul de educației al migranților asupra probabilității de angajare în muncă.

Studiul empiric realizat s-a bazat pe date de tip panel, în vederea investigării influenței factorilor determinanți ai fluxului de intrări de remitențe, de care a beneficiat România, în perioada 2010-2015, din acele țări din care fluxurile trimise depășesc 1% din total remitențe. Deși între aceste state se regăsesc Statele Unite ale Americii și Canada, am decis să realizăm cercetarea econometrică doar pentru statele europene, ca urmare a diferenței semnificative comparative dintre condițiile de migrare, aici fiind vorba de regim de vize, iar politica de migrație a acestor state este selectivă, pe când la nivelul statelor europene și Israel nu există bariere de liberă circulație și selectivitate, din partea statelor de destinație.

Cel de-al treilea studiu inclus în acest paragraf, FDI or remittances for sustainable external financial inflows. Theoretical delimitations and practical evidence using Granger causality, ROMÂNIAN JOURNAL OF ECONOMIC FORECASTING, Volume: 23 , Issue: 4 , Pages: 131-153, Published: 2020, urmărește identificarea măsurii în care intrările de ISD în țările de origine migrată influențează nivelul, dinamica și sustenabilitatea remitențelor primite de gospodăriile populației și dacă nivelul de dezvoltare economică are sau nu importanță, în diferențierea măsurilor politice în perioada analizată (1996-2019). Bazat pe abordarea cauzalității Dumitrescu-Hurlin Panel Granger, am evidențiat în ce măsură nivelul de dezvoltare al țării de origine influențează decizia de angajare, respectiv mobilitatea externă pentru muncă sau angajare în companiile ISD. Studiind dependența dintre dinamica stocurilor de ISD și evoluția intrărilor de remitențe, în țările beneficiare, au fost alese ca obiective ale cercetării următoarele ipoteze:

(1) dacă atractivitatea pentru ISD în țara de origine atenuază dinamica mobilității externe a populației în vârstă de muncă,

(2) în ce măsură nivelul PIB/locuitor al unei țări influențează atractivitatea intrărilor de ISD și nivelul remitențelor trimise de migrați în țările de origine

(3) dacă indicele de creștere a dinamicii stocurilor de ISD, în raport cu intrările de remitențe poate fi apreciat ca un marker pentru diferențierea măsurilor de politici, în domeniul pieței muncii, pentru reținerea capitalului uman.

Analiza condiționalității dintre fluxurile financiare externe și creșterea economică este un subiect intens discutat în ultimii ani, mai ales din perspectiva sustenabilității acestora într-o societate cu evenimente conjuncturale majore. În plus, având în vedere eforturile de integrare regională ale economiilor naționale și procesul de convergență, menținerea echilibrelor macroeconomice este o condiție pentru atractivitatea investitorilor străini. Este bine cunoscut faptul că, în ultimele decenii, principalele surse de finanțare externă pentru țările în curs de dezvoltare au fost cele trei fluxuri financiare - fluxurile ODA (Oficial development assistance - asistență oficială pentru dezvoltare), ISD (investiții străine directe) și remitențe - (OCDE, 2020), iar pentru celelalte țări (mediu dezvoltate) preponderent ultimele două. Pentru țările mai puțin dezvoltate, sumele din remitențe și ISD au susținut creșterea economică, însă din perspectiva angajării populației în vârstă de muncă pe piața națională a muncii, efectele sunt diferite, controversate și extrem de volatile.

Punctul de plecare al cercetării noastre l-a reprezentat ipoteza demonstrată de realitate și evidențiată de specialiști potrivit căreia ISD (Das & Sethi, 2020) și remitențele (Mehedintu et al., 2020) influențează pozitiv creșterea economică a țărilor mai puțin dezvoltate. Cele două surse externe domină ierarhia intrărilor financiare, depășind, în mod constant, nivelul ODA și al investițiilor de portofoliu (Banca Mondială, 2019b). Din acest motiv, tot mai mulți cercetători (Arif et al., 2018; Combes et al., 2019; Comes et al., 2018; Driffield și Jones, 2013; Eggohet et al., 2019; Giuliano și Ruiz-Arranz, 2009; Lartey, 2013) au analizat efectele ambelor variabile asupra nivelului creșterii economice.

Astfel, întrebarea care se pune este în ce măsură cele două surse financiare externe pot fi considerate contributory sustenabili la reziliență, în fața crizelor economice sau umanitare. Analiza datelor statistice evidențiază cel puțin două constatări: a) corelația inversă dintre nivelul de dezvoltare economică (măsurat prin PIB/locuitor) și ponderea remitențelor în PIB și b) comportamentul investitorilor străini depinde de menținerea avantajelor comparative de cost pentru factorii de producție (în special forța de muncă) și sistemul fiscal prietenos din țara gazdă.

Există numeroase studii în care a fost analizată relația cauzală dintre remitențe și creșterea economică (Ali et al., 2018; Chowdhury, 2016; Herzer et al., 2008; Khurshid et al., 2020; Le, 2009; Raza, 2015; Siddique et al., 2012) și, respectiv, ISD - creștere economică (Abbes et al., 2015; Duarte et al., 2017; Soumaré & Tchana Tchana, 2015), care demonstrează prezența sau absența unei relații de cauzalitate Granger (anexa 1 din articol). În ceea ce privește relația dintre ISD și remitențe, Shafqat et al. (2017) a testat cauzalitatea Granger pentru 31 de țări în curs de dezvoltare, între 1991 și 2015 și a identificat o cauzalitate bidirecțională. De asemenea, la nivelul țărilor sărace, respectiv 35 de țări din Africa, America Latină și Asia-Pacific, Basnet et al. (2014) a obținut rezultate diferite, în funcție de locația geografică. A fost identificată prezența unei relații unidirecționale între remitențe și ISD pentru țările africane și lipsa oricărei influențe asupra altor state, în perioada 1980-2010. Desigur, o serie de factori specifici influențează cele două fluxuri financiare, dar este important de văzut în ce măsură ISD modelează modelul de ocupare pe termen mediu și lung, în țara gazdă, respectiv – cererea și profilul formării profesionale, decizia de mobilitate externă pentru muncă sau de întoarcere în țară – remitențele fiind "compensate" de salariile mai mari din companiile ISD.

Valoarea adăugată a acestei lucrări constă în faptul că analizează măsura în care dinamica celor două fluxuri financiare se influențează reciproc, sau nu și dacă acestea au un impact diferit asupra sustenabilității creșterii economice, iar această influență depinde de nivelul de dezvoltare al țării. O altă contribuție a lucrării este analiza acestor relații bidimensionale asupra unor țări europene, deoarece în literatura de specialitate au fost luate în considerare, în principal, țările mai puțin dezvoltate/în curs de dezvoltare din Asia și Africa. În ceea ce privește spațiul UE, mai multe lucrări recente dezbate influența ISD sau remitențele asupra dezvoltării economice în țările mai puțin dezvoltate din regiune (Apostolopoulos et al., 2020; Cisma et al., 2020; Gherghina et al., 2019), fără analize suplimentare privind cauzalitatea dintre ISD și remitențe.

Baza de date utilizată în cercetare este formată din următoarele variabile: ponderea remitențelor în PIB, ponderea ISD în PIB și PIB pe cap de locuitor, care au ca sursă indicatorii Băncii Mondiale (Banca Mondială, 2020b, 2020c, 2020a). Obiectivul acestei structuri a fost acela de a observa semnificația și relevanța ISD, precum și remitențele primite de fiecare țară, luând în considerare ponderea în PIB, nu volumul acestora. Perioada analizată variază între 1996 și 2019.

Țările incluse în cercetare sunt statele membre ale UE, din care am eliminat Luxemburgul și Irlanda, ca urmare a comportamentului de tip „outlier”. În plus, trei state non-membre (Republica Moldova, Ucraina și Turcia) au fost adăugate la eșantionul nostru, datorită faptului că acestea au un comportament migrator similar cu cel al statelor membre situate în Europa Centrală și de Est și peste 50% din populația lor migrantă a ales statele membre ale UE ca destinații. Deși Serbia are un comportament similar cu cele 3 state non-membre UE incluse în cercetare, disponibilitatea datelor, doar începând cu anul 2007, nu ne-a permis să o includem în analiză. Deși țările au fost, ca abordare preliminară, analizate împreună, comportamentul și specificitatea lor au necesitat grupare. Astfel, cele 29 de țări au fost grupate în 3 seturi de date panel, în funcție de nivelul de dezvoltare economică (Anexa 2 din articol), exprimat în PIB pe cap de locuitor (Panel 1, țări cu un PIB/cap de locuitor sub jumătate din media UE, panelul 2 cu PIB/cap de locuitor între jumătate și nivelul mediu UE și Panel 3, cu PIB/cap de locuitor peste media UE).

Rezultatele au relevat manifestarea unei cauzalități bidirecționale de tip Dumitrescu-Hurlin Granger între remitențe și PIB / capita pentru toate țările analizate (Tabelul 17 din articol). În cazul țărilor mai puțin dezvoltate (PIB / capita $< \frac{1}{2}$ medie UE) și dezvoltate (PIB / capita $>$ medie UE), relația este mult mai puternică.

Rezultatele indică o cauzalitate bidirecțională între nivelul de dezvoltare economică și remitențe. Aceasta implică faptul că fluxurile de remitențe contribuie la creșterea economică și sunt direcționate, în principal, către consumul din țările mai puțin dezvoltate.

Cu toate acestea, observăm că nivelul de dezvoltare economică a țărilor de origine duce la migrație pentru câștiguri mai mari, în loc de ocupare pe piața națională a muncii. În schimb, în țările dezvoltate motivația migrației este diferită - dezvoltarea profesională.

Aceași analiză a cauzalității Dumitrescu – Hurlin Granger, pentru datele de tip panel efectuată pentru binomul ISD-PIB / capita arată o situație similară comparativ cu relația dintre remitențe și PIB / capita. S-a constatat că ISD contribuie la creșterea economică a țărilor beneficiare din toate țările analizate. Nivelul lor de dezvoltare este atractiv pentru companiile ISD, ca urmare a diferențelor costurilor forței de muncă pe aceste piețe.

Analiza a relevat că ISD DHG cauzează remitențe în aproape toate țările în care avem o cauzalitate unidirecțională, cu excepția Slovaciei, unde remitențele DHG cauzează ISD. Această cauzalitate inversă a lui Granger este destul de controversată din perspectiva interpretării economice și necesită diverse abordări, dar completează analiza cu informații suplimentare.

În urma aplicării testului Dumitrescu-Hurlin Granger pentru datele de tip panel, am constatat că nivelul de dezvoltare economică a țărilor analizate influențează intensitatea relației de cauzalitate dintre ISD și remitențe.

Capitolul 3 prezintă planul de evoluție și dezvoltare a propriei cariere profesionale, științifice și academice. Prezentarea a pornit de la fundamentul unei cariere de peste 23 de ani în învățământul superior, în care am parcurs toate etapele profesionale de la preparator universitar la conferențiar universitar. În prezent sunt conferențiar universitar la departamentul Științe Economice, Facultatea de Economie și Drept din cadrul Universității de Medicină, Farmacie, Științe și Tehnologie „George-Emil Palade” din Tîrgu-Mureș, universitate formată în anul 2018, în urma fuzionării Universității “Petru Maior” din Tîrgu-Mureș cu Universitatea de Medicină și Farmacie din Tîrgu-Mureș.

În intervalul 2002 – 2023 am derulat activități didactice, în prima etapă, la nivel de seminar și ulterior la nivel de curs la disciplinele: Managementul și finanțarea investițiilor, Asigurări Comerciale, Finanțe Corporative – la nivel de programe de studii de licență și respectiv Management financiar, Derivate financiare și investiții alternative - la nivel de programe de studii de masterat.

Începând cu anul 2003 sunt membru ales al consiliului Facultății de Științe Economice, Juridice și Administrative din cadrul Universității Petru Maior din Targu Mureș și ulterior la Facultății de Economie și Drept din cadrul UMFST.

Din anul 2008 sunt membru al Senatului UPM și ulterior UMFST, îndeplinind în perioada 2016-2018 funcția de vicepreședinte al Senatului UPM.

În perioada 2009-2012 am fost desemnat Director al Centrului de Instruire și Perfectionare din cadrul UPM, calitate în care am coordonat activități de cursuri postuniversitare, proiecte de formare finanțate din POS-DRU, alte activități de formare de tip Lifelong learning.

În perioada 2012-2016 am fost desemnat prodecan al Facultății de Științe Economice, Juridice și Administrative, cu atribuții atât în domeniul didactic cât și de cercetare.

În prezent, începând cu aprilie 2022, am fost desemnat, pe bază de concurs, Decan al Facultății de Economie și Drept, din cadrul UMFST "George Emil Palade" din Târgu Mureș..

În perioada 2014 -2022 am îndeplinit și funcția de coordonator al programului de studii de licență Finanțe și Bănci, calitate în care am fost implicat direct în coordonarea și elaborarea dosarelor de evaluare periodică ARACIS, elaborarea și actualizarea planurilor de învățământ.

Activitatea didactică și managerială derulată la nivelul facultății și universității este completată de activități extracuriculare, de implicare a studenților în competiții naționale și internaționale organizate de AFER, universități partenere, asociații profesionale (CFA, CECCAR, ISF), membru în comitete de organizare pentru școli de vară (BEST Summer school – 11 editii), proiecte de practică, extinderea cooperării cu stakeholderii locali, regionali și naționali, înființarea de laboratoare didactice, director de proiecte de dezvoltare instituțională etc.

Activitatea de cercetare a reprezentat o preocupare importantă pe parcursul întregii cariere academice, contribuind în mod, semnificativ la dezvoltarea de pe parcursul celor peste 23 ani de cariera academica.

Teza de doctorat (2009) cu titlul „Decizia de investiții în mediul concurențial” abordează o temă de cercetare arondată investițiilor directe, care îmbină abordările teoretice cu cele aplicative oferind soluții specifice domeniului fundamentării proiectelor de investiții. Pe parcursul elaborării tezei de doctorat am beneficiat de o bursa de cercetare Nicolae Titulescu cu tema *Mecanismul finanțărilor la nivelul Uniunii Europene pe baza proiectelor finanțate din fondurile de coeziune economică și socială*.

Următorul pas în dezvoltarea carierei de cercetare a fost obținerea calității de postdoctorand în cadrul Institutului de Economie Națională al Academiei Române, unde în perioada 2020-2012 am parcurs etapele formative ale școlii postdoctorale și am elaborat teza *Impactul incertitudinii în evaluarea opțiunilor reale, în condițiile informaționale de pe piețele emergente*.

Obiectivele specifice, asumate pentru perioada următoare, ale activităților de cercetare se vor subscrie domeniului finanțelor, prin implementarea unor proiecte de cercetare sau transfer de cunoaștere în activități economice concrete, precum și prin asumarea unor teme de cercetare la nivel organizațional, pentru a dezvolta în continuare liniile de cercetare interdisciplinare menționate anterior cum ar fi: finanțarea sistemului medical, impactul financiar al proiectelor de digitalizare și decizia de investiții la nivel antreprenorial.